

Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης

Συγκριτική και κριτική προσέγγιση των Οδηγών Σπουδών τους

Αθανασία Α. Δακοπούλου

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Περίληψη

Στην εργασία που ακολουθεί εξετάζονται πτυχές της δομής, οργάνωσης και λειτουργίας των Διδασκαλείων Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΔΔΕ). Αξιοποιώντας στοιχεία προερχόμενα από την αποτίμηση των οδηγών σπουδών της κατεύθυνσης Γενικής Αγωγής των έξι ΔΔΕ της χώρας επιχειρείται η σκιαγράφηση της τρέχουσας κατάστασής τους.*

Παρουσιάζεται η δομή και η σύνθεση των προγραμμάτων σπουδών των ΔΔΕ σε επίπεδο παρεχόμενων γνωστικών αντικειμένων καθώς και στοιχεία για το διδακτικό προσωπικό των ΔΔΕ. Επίσης, στοχεύοντας σε μια σφαιρική παρουσίαση της πραγματικότητας των ΔΔΕ, επιχειρείται η συγκριτική και κριτική προσέγγιση των οδηγών σπουδών τους.

Abstract

The paper that follows examines the current structure and organization of the Didaskaleia (institutions for primary teachers' professional development) through the analysis of their curricula.

By comparing and contrasting the curricula provided, the paper analyses their structure and their composition in terms of their modules. Additionally, data regarding the teaching staff, in terms of their academic qualifications, is presented. Finally, the paper provides a critical approach of the curricula, aiming at a thorough presentation of the current situation of the examined institutions.

Η κ. Αθ. Δακοπούλου, δρ Επιστημών Αγωγής, διδάσκει στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

** Η εργασία υποβλήθηκε το έτος 2004 και αντανακλά την τότε επικρατούσα κατάσταση.*

Εισαγωγή

Τα Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΔΔΕ), ως θεσμός, συμπληρώνουν σχεδόν μια δεκαπενταετία ζωής με τη σημερινή τους μορφή, η οποία προέκυψε από τη ψήφιση του Νόμου 2327/1995. Στο πλαίσιο της ιδιαίτερα επίκαιρης συζήτησης για το ρόλο και τις προοπτικές των ΔΔΕ στην επιμόρφωση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, η σκιαγράφηση δομικών και λειτουργικών πτυχών τους αποτελεί σημαντικό συστατικό στοιχείο.

Αποσκοπώντας στην ιχνηλάτηση της παρούσας κατάστασης των ΔΔΕ, η εργασία αξιοποιεί στοιχεία προερχόμενα από την αποτίμηση των οδηγιών σπουδών της κατεύθυνσης Γενικής Αγωγής των έξι ΔΔΕ της χώρας. Με αφετηρία την παρουσίαση της δομής και της σύνθεσης των προγραμμαμάτων σπουδών των ΔΔΕ σε επίπεδο παρεχόμενων γνωστικών αντικειμένων, η εργασία περνά στη συγκριτική και κριτική προσέγγιση των οδηγιών σπουδών τους στοχεύοντας σε μια περισσότερο εμπειριστατωμένη παρουσίαση της πραγματικότητας των ΔΔΕ.

Θεωρητικό πλαίσιο

Η εργασία βασίζεται θεωρητικά στη θεωρία της δομοποίησης, σύμφωνα με την οποία, τα κοινωνικά συστήματα αναπαράγονται ή μετασχηματίζονται μέσα από την αλληλεπίδραση των δομικών τους ιδιοτήτων με τη δράση των εμπλεκόμενων φορέων δράσης (Giddens 1984).

Για τις ανάγκες της ανάλυσης, τα ΔΔΕ εννοιολογούνται ως κοινωνικά συστήματα που διαθέτουν δομικές ιδιότητες, οι οποίες προσφέρουν το κατάλληλο και αναγκαίο υπόστρωμα για τη δράση των εμπλεκόμενων φορέων. Στο βαθμό που τα κοινωνικά συστήματα, αντιμετωπίζονται ως αναπαραγόμενες κοινωνικές πρακτικές, δεν έχουν ‘δομές’, αλλά εμφανίζουν ‘δομικές ιδιότητες’ (Giddens 1984: 17). Καθώς ο Γκίντενς (Giddens 1981:27) διευκρινίζει, η δομή συνεχώς αναδημιουργείται από το φορέα δράσης, ο οποίος αντλεί από τις δομικές ιδιότητες, όποτε κάποια πράξη λαμβάνει χώρα.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια διευκρίνιση. Σύμφωνα με τη θεωρία της δομοποίησης, κάθε συμπαγής κοινωνιολογική ανάλυση περιλαμβάνει ανάλυση και στο επίπεδο της δομής και στο επίπεδο του φορέα δράσης. Πρακτικοί λόγοι μόνο επιβάλλουν την επιλογή μιας προσέγγισης ως αφετηρία. Με βάση αυτή τη παραδοχή, στα στενά όρια που θέτει η παρούσα εργασία, η ανάλυση εστιάζει μόνο στις δομικές ιδιότητες των ΔΔΕ, με

αποτέλεσμα η δράση των φορέων να τίθεται σε «μεθοδολογικά εισαγωγικά» (Giddens 1984:288).

Σε αυτό το πλαίσιο, οι οδηγοί σπουδών των ΔΔΕ επιλέχθηκαν ως το βασικό υπόστρωμα για την αναζήτηση ορισμένων από τις δομικές ιδιότητες των ΔΔΕ, σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες: η διοικητική τους διάρθρωση, ο τρόπος εισαγωγής, η εσωτερική λειτουργία, η δομή των προγραμμάτων σπουδών, τα παρεχόμενα υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα, οι παρεχόμενες κατευθύνσεις-εξειδικεύσεις, η εκπόνηση εργασιών ερευνητικού χαρακτήρα, οι πρακτικές ασκήσεις, ο χορηγούμενος τίτλος σπουδών, το διδακτικό προσωπικό (Δακοπούλου 2004:243).

Σύντομη αναφορά στα ερευνητικά εργαλεία

Το περιεχόμενο των οδηγιών σπουδών των ΔΔΕ αναλύθηκε έχοντας ως βασική μονάδα ανάλυσης το γενικό θέμα που αναπτύσσεται σε όλη την έκτασή τους. Τα θέματα που αποτέλεσαν τις μονάδες ανάλυσης των οδηγιών σπουδών των ΔΔΕ προήλθαν από τις δομικές ιδιότητες των ΔΔΕ.

Η κωδικοποίηση των περιεχομένων των οδηγιών σπουδών δεν έγινε με τη χρήση κάποιου συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Επιλέχθηκε η χειρωνακτική κωδικοποίηση, παραβλέποντας το χρονοβόρο της διαδικασίας, δεδομένου ότι ο υπολογιστής δεν είναι δυνατό να διακρίνει τα διαφορετικά νοήματα που ενδεχομένως φέρουν διάφοροι συνδυασμοί λέξεων (Markoff, Shapiro & Weitman 1974:29), αφού μονάδα ανάλυσης επιλέχθηκε να είναι το θέμα, δηλαδή μια ομάδα λέξεων. Επίσης, δεδομένου ότι σημαντικό μέρος της ανάλυσης των οδηγιών σπουδών καλύπτει η εξέταση και παρουσίαση των προσφερομένων μαθημάτων, δεν ήταν δυνατόν να ενταχθούν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή όλοι οι τίτλοι που δίνονται από τα έξι ΔΔΕ της χώρας για τα μαθήματα που προσφέρονται από το καθένα από αυτά. Η επισήμανση αυτή σχετίζεται σαφώς και με την έλλειψη σαφούς ορίζοντα εννοιών και βασικής επιστημονικής ορολογίας σε ό,τι αφορά στα αντικείμενα που εντάσσονται στις Επιστήμες της Αγωγής ή αλλιώς στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης (Σταμέλος 1999:113-116).

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Για τη διευκόλυνση της ανάλυσης, τα προσφερόμενα μαθήματα από τα ΔΔΕ, εντάχθηκαν σε επιμέρους θεματικές ενότητες ως εξής:

Πίνακας 1: Ένταξη των προσφερόμενων μαθημάτων στα ΔΔΕ σε επιμέρους θεματικές ενότητες.

Επιστήμες της Αγωγής	Εκπαιδευτική τεχνολογία	Έρευνα	Μαθήματα ειδικοτήτων
Παιδαγωγική και Διδακτική	Μαθηματικά και Τεχνολογία	Μεθοδολογία έρευνας	Ανθρωπιστικές Σπουδές και Τέχνη
Ειδική Παιδαγωγική και Ψυχολογία		Φυσικές Επιστήμες	
Κοινωνιολογία, Φιλοσοφία και Πολιτικές Επιστήμες			

Κρίνεται σκόπιμο σε αυτό το σημείο να γίνουν δύο διευκρινίσεις. Πρώτο, τα μαθήματα εντάχθηκαν σε κατηγορίες με βασικό κριτήριο τον τίτλο και όχι το περιεχόμενό τους. Αναγνωρίζεται σαφώς όμως ότι στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί η απόσταση από τον τίτλο μέχρι την ουσία του περιεχομένου των μαθημάτων, που ενδεχομένως να είναι μεγάλη. Δεύτερον, ορισμένα από τα μαθήματα εντάχθηκαν σε περισσότερες από μία κατηγορίες θεματικών ενότητων, με αποτέλεσμα το άθροισμα των μαθημάτων να είναι κάποτε μικρότερο ως νούμερο από το άθροισμα των επιμέρους κατηγοριών.

Η δομή των προγραμμάτων σπουδών

Από τη δομή και την κατάταξη των προγραμμάτων σπουδών μπορούν να διαφανούν οι τρόποι κατηγοριοποίησης που έχουν επιλέξει τα ΔΔΕ και κατά συνέπεια και η λογική που διέπει κάθε μια από αυτές τις διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις. Κυρίαρχο στοιχείο αποτελούν οι διαφορετικοί τρόποι σχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών, αφού αλλού τα μαθήματα εμφανίζονται ενταγμένα σε ένα ενιαίο κατάλογο κατανεμημένα όμως ανά εξάμηνο, ενώ αλλού διαχωρίζονται σε κύκλους μαθημάτων.

Επιπρόσθετα, κάποια από τα ΔΔΕ προσφέρουν και εξειδικεύσεις, εμβάθυνσεις και εργαστήρια. Τα προσφερόμενα μαθήματα κατηγοριοποιούνται σε υποχρεωτικά (εννοώντας απολύτως υποχρεωτικά), κατ'επιλογήν υποχρεωτικά και ελεύθερης επιλογής.

Πίνακας 2: Βασική δομή και τύποι μαθημάτων των ΔΔΕ.

ΔΔΕ	Βασική δομή	Τύπος μαθήματος
Μαράσλειο	Κύκλοι Μαθημάτων και Μαθήματα Ειδικής Διδακτικής (Θεωρία και Πράξη)	Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικά και Ελεύθερης Επιλογής
Θεσσαλονίκης	Υποχρεωτικά Μαθήματα και Εμβαθύνσεις	Υποχρεωτικά και Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικές Εμβαθύνσεις
Πατρών	Υποχρεωτικά Μαθήματα, Μαθήματα Κατευθύνσεων και Ομάδες Μαθημάτων	Υποχρεωτικά, Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικά και Ελεύθερης Επιλογής
Ιωαννίνων	Υποχρεωτικά Μαθήματα, Επιλεγόμενα Μαθήματα και Μαθήματα Κατεύθυνσης	Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικά και Ελεύθερης Επιλογής
Κρήτης	Υποχρεωτικά Μαθήματα, Μαθήματα Κατεύθυνσης και Μαθήματα Επιλογής	Υποχρεωτικά, Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικά και Ελεύθερης επιλογής
Αιγαίου	Υποχρεωτικά Μαθήματα, Επιλεγόμενα Μαθήματα και Εργαστήρια	Κατ' επιλογήν Υποχρεωτικά Μαθήματα και Κατ' Επιλογήν Υποχρεωτικά Εργαστήρια

Υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα

Αναφορικά στο ζήτημα της υποχρεωτικότητας και της προαιρετικότητας των προσφερομένων μαθημάτων, διαπιστώνεται ότι τα προγράμματα σπουδών των ΔΔΕ διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό.

Το ΜΔΔΕ δεν προσφέρει υποχρεωτικά μαθήματα, αλλά μόνο υποχρεωτική επιλογή κύκλων μαθημάτων.

Το ΔΔΕ Θεσσαλονίκης προσφέρει ένα βασικό κορμό μαθημάτων, τα οποία οι μετεκπαιδευόμενοι πρέπει να παρακολουθήσουν υποχρεωτικά στα δύο πρώτα εξάμηνα.

Το ΔΔΕ Πατρών προσφέρει επίσης ένα σύνολο από πέντε υποχρεωτικά μαθήματα.

Τέλος, το ΔΔΕ Κρήτης είναι το τρίτο ΔΔΕ που περιλαμβάνει στο πρόγραμμα σπουδών του απολύτως υποχρεωτικά μαθήματα.

Ο πίνακας (3) είναι συγκριτικός και παρουσιάζει τους τίτλους των υποχρεωτικά προσφερομένων μαθημάτων από τα ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Πατρών και Κρήτης.

Πίνακας 3: Απολύτως υποχρεωτικά προσφερόμενα μαθήματα στα ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Πατρών, Κρήτης.

ΔΔΕ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	ΔΔΕ ΠΑΤΡΩΝ	ΔΔΕ ΚΡΗΤΗΣ
Δομή και Σημασία της Επιστημονικής Εργασίας στους Τομείς Δραστηριότητας των εκπαιδευτικών	Σχεσιοδυναμική και Προσωποκεντρική Θεώρηση του Σχολείου και της Εκπαίδευσης	Ψυχολογία του παιδιού
Χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας στην Καθημερινή Εργασία των Εκπαιδευτικών	Γνωστική ανάλυση της μάθησης, ανάγνωσης, γραφής και δυσλεξίας	Εκπαιδευτική Διοίκηση
Διδακτικά μοντέλα-Μέθοδοι και Οργάνωση της Διδασκαλίας	Ο Γραμματισμός (ανάγνωση-γραπτή έκφραση) στο Δημοτικό Σχολείο	Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
Κοινωνιολογία του Σχολείου	Μέθοδοι και τεχνικές εκπαιδευτικής έρευνας με έμφαση στη συμμετοχική έρευνα και στην έρευνα-δράση	Αξιολόγηση της διδασκαλίας και της επίδοσης των μαθητών
Ελληνική γλώσσα: Γλωσσολογικές Διαστάσεις	Σύγχρονες προσεγγίσεις στις θετικές επιστήμες	Θεωρία-Μεθοδολογία Διδασκαλίας (Αναλυτικά Προγράμματα)
Τα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα για παιδιά μειονοτήτων Εκπαιδευτική Τεχνολογία: Ανάπτυξη, αξιολόγηση και Μέθοδοι Χρήσης Διδακτικών Μέσων και Υλικών		Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος Διδακτική Μαθηματικών
Κριτική ψυχολογία της Ανάπτυξης		Βασικές αρχές της Φυσικής-Πειραματικής Φυσικής Ι
Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης		Μεθοδολογία ψυχοπαιδαγωγικής έρευνας Ι
Οργάνωση και Διοίκηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος		Εισαγωγή στην Πληροφορική

Οι συγκριτικές παρατηρήσεις που προκύπτουν από τα δεδομένα του πίνακα (3) έχουν ως εξής:

Πρώτον, τα τρία μόνο από τα έξι ΔΔΕ απαιτούν την υποχρεωτική παρακολούθηση ενός βασικού κορμού συγκεκριμένων μαθημάτων. Δεύτερον, και τα τρία από αυτά τα ΔΔΕ έχουν συμπεριλάβει στα υποχρεωτικά μαθήματα, ένα τουλάχιστον μάθημα σχετικό με την έρευνα. Όμως, η Θεσσαλονίκη προσφέρει μια πιο σφαιρική εικόνα για την έρευνα, η Πάτρα δίνει έμφαση στη συμμετοχική έρευνα και στην έρευνα-δράση, ενώ η Κρήτη αποδίδει προτεραιότητα στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα. Αναφορικά στην εκπαιδευτική τεχνολογία, τέλος, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στα τρία αυτά ΔΔΕ. Η Θεσσαλονίκη προσφέρει δύο σχετικά μαθήματα, η Κρήτη δίνει μόνο μια Εισαγωγή στην Πληροφορική, ενώ η Πάτρα δεν έχει πρόβλεψη για σχετικό μάθημα σε υποχρεωτική βάση.

Πίνακας 4: Κατανομή απολύτως υποχρεωτικών μαθημάτων προσφερόμενων στα ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Πατρών, Κρήτης.

Μαθήματα	ΔΔΕ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	ΔΔΕ ΠΑΤΡΩΝ	ΔΔΕ ΚΡΗΤΗΣ
Παιδαγωγική και Διδακτική	1/10	4/10	4/10
Ψυχολογία	1/10	2/10	1/10
Κοινωνιολογία-Πολιτικές Επιστήμες	3/10	0/10	2/10
Έρευνα	1/10	2/10	1/10
Εκπαιδευτική Τεχνολογία	2/10	2/10	1/10
Ανθρωπιστικές Σπουδές	2/10	0/10	0/10
Φυσικές Επιστήμες	0/10	0/10	1/10

Από τις πληροφορίες που μας παρέχουν οι πίνακες (3) και (4) προκύπτουν τα εξής:

α) Η Πάτρα και η Κρήτη δίνουν έμφαση στους παραδοσιακούς χώρους της Παιδαγωγικής και Διδακτικής, ενώ η Θεσσαλονίκη στον χώρο της Κοινωνιολογίας και των Πολιτικών Επιστημών.

β) Η Πάτρα δεν εντάσσει κανένα μάθημα από τους χώρους της Κοινωνιολογίας και των Πολιτικών Επιστημών στα υποχρεωτικά μαθήματα.

γ) Η Θεσσαλονίκη εντάσσει στην κατηγορία των υποχρεωτικών και μαθήματα σχετικά με γλωσσικά ζητήματα και ειδικότερα με τη διδασκαλία της γλώσσας σε παιδιά μεταναστών.

Κατευθύνσεις-εξειδικεύσεις στα ΔΔΕ

Πίνακας 5: Κατευθύνσεις ΔΔΕ Ιωαννίνων, Πατρών, Κρήτης.

ΔΔΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		ΔΔΕ ΠΑΤΡΩΝ		ΔΔΕ ΚΡΗΤΗΣ
Ομάδες Επιλεγόμενων Μαθημάτων (5)	Κατευθύνσεις (2)	Κατευθύνσεις- Ενότητες Μαθημάτων (4)	Ομάδες Μαθημάτων (8)	Κατευθύνσεις- Ειδικεύσεις (2)*
Κοινωνικές Επιστήμες	Θετικές Επιστήμες	Διδακτική των γλωσσικών μαθημάτων	Μεθοδολογία έρευνας	Ανθρωπιστικές Σπουδές [Γλώσσα, Κοινωνικές Σπουδές (Ιστορία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Θρησκευτικά), Αισθητική Αγωγή]
Παιδαγωγική	Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Αισθητική Αγωγή	Κοινωνικός και Εκπαιδευτικός Αποκλεισμός, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση	Μαθήματα Παιδαγωγικής	Θετικές Σπουδές και Πληροφορική [Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες (Φυσική, Χημεία, Μελέτη Περιβάλ- λοντος), Πληροφορική]
Ψυχολογία		Οργάνωση- Διοίκηση και σχεδιασμός της Εκπαίδευσης	Μαθήματα Ψυχολογίας	
Διδακτική		Διδακτική των Φυσικών Επιστημών και Μαθηματικών	Μαθήματα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης	
Φιλοσοφία			Curricula και Διδακτική	
			Μαθήματα Φιλοσοφίας	
			Τεχνολογία και Εκπαίδευση	
			Μαθήματα Αισθητικής Αγωγής	

Ο παραπάνω πίνακας (5) προσφέρει τη δυνατότητα μιας συγκριτικής προσέγγισης των υποδιαίρεσεων των μαθημάτων με τον τρόπο που αυτές γίνονται από το κάθε ΔΔΕ. Συγκεκριμένα, μόνο τρία (Ιωάννινα, Πάτρα, Κρήτη) από τα έξι ΔΔΕ προσφέρουν τη δυνατότητα επιλογής κατεύθυνσης. Τα ΔΔΕ

Ιωαννίνων και Κρήτης προσφέρουν τις δύο βασικές παραδοσιακές κατευθύνσεις, αυτή των Ανθρωπιστικών Σπουδών και Αισθητικής Αγωγής και αυτή των Θετικών Επιστημών. Το ΔΔΕ Πατρών εμφανίζει αρκετά μεγαλύτερη ποικιλομορφία στις κατευθύνσεις που προσφέρει. Δύο από αυτές σχετίζονται αφ'ενός με τη Διδακτική των Γλωσσικών Μαθημάτων, αφ'ετέρου με τη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών και των Μαθηματικών. Παράλληλα όμως προσφέρουν και δύο ακόμη πολύ πιο σύγχρονες κατευθύνσεις, μία που πραγματεύεται τον Κοινωνικό και Εκπαιδευτικό Αποκλεισμό και τη Διαπολιτισμική Αγωγή και μία δεύτερη που έχει ως αντικείμενο την Οργάνωση, Διοίκηση και το Σχεδιασμό της Εκπαίδευσης.

Η πρακτική άσκηση στα ΔΔΕ

Πίνακας 6: Παροχή πρακτικής άσκησης από τα ΔΔΕ.

ΜΔΔΕ	4 μαθήματα Διδακτικής και Πρακτικής άσκησης (σε υποχρεωτική βάση) κατά το Β' έτος
ΔΔΕ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	-
ΔΔΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-
ΔΔΕ ΠΑΤΡΩΝ	1 έως 2 εβδομάδες Πρακτική Άσκηση (σε υποχρεωτική βάση) κατά το Δ' εξάμηνο
ΔΔΕ ΚΡΗΤΗΣ	-
ΔΔΕ ΑΙΓΑΙΟΥ	3 πρακτικές ασκήσεις με εν μέρει ανάληψη διδακτικών καθηκόντων (σε υποχρεωτική βάση) κατά το Γ' εξάμηνο και 1 πρακτική άσκηση (σε υποχρεωτική βάση) κατά το Δ' εξάμηνο με πλήρη ανάληψη διδακτικών καθηκόντων

Ο πίνακας (6) παρέχει μια συνοπτική εικόνα της προσφοράς πρακτικής άσκησης από τα ΔΔΕ. Παρατηρούμε ότι τα μισά μόνο από τα ΔΔΕ περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους τη διεξαγωγή πρακτικής άσκησης, όλα σε υποχρεωτική βάση.

Εκπόνηση εργασιών ερευνητικού χαρακτήρα

Από τα έξι ΔΔΕ, όλα χωρίς εξαίρεση περιλαμβάνουν στον οδηγό σπουδών τους την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας. Παρατηρούνται όμως

διαφοροποιήσεις σχετικά με την υποχρεωτικότητα των εργασιών, αλλά και το ερευνητικό ή μη του χαρακτήρα τους. Συγκεκριμένα, τα τρία από τα έξι ΔΔΕ προβλέπουν εργασία σε προαιρετική βάση (ΜΔΔΕ, ΔΔΕ Πατρών, ΔΔΕ Κρήτης), ενώ τα άλλα τρία ΔΔΕ προβλέπουν εργασία σε υποχρεωτική βάση (ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Αιγαίου).

Διδακτικό προσωπικό των ΔΔΕ

Στους Οδηγούς Σπουδών των ΔΔΕ αναζητήθηκαν τα ονόματα και οι ιδιότητες των διδασκόντων. Οι Οδηγοί Σπουδών του ΜΔΔΕ και του ΔΔΕ Κρήτης δεν παρέχουν σχετικά στοιχεία, ενώ οι Οδηγοί Σπουδών των υπολοίπων ΔΔΕ παρέχουν τα ακόλουθα στοιχεία:

Πίνακας 7: Διδακτικό προσωπικό ΔΔΕ Θεσσαλονίκης.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ» ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	
ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΚΑΤΟΧΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ	1
ΥΠΟΦΗΦΙΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	8
ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	11
ΛΕΚΤΟΡΕΣ	4
ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	9(+2 ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ)
ΜΕΛΗ ΕΕΠ.	4
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	8(+2 ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ)
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	5
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ Τ.Ε.Ι	1
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ Μ.Ε.	3
ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	2
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ Α/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	2
Δ/ΝΤΡΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	1
ΣΥΝΟΛΟ	63

Πίνακας 8: Διδακτικό προσωπικό ΔΔΕ Πατρών.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ «ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ» ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	
ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	6
ΛΕΚΤΟΡΕΣ	4
ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	11
ΜΕΛΗ ΕΕΠ.	3
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	16
ΟΜΟΤΙΜΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	1
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	6
ΣΥΝΟΛΟ	47

Πίνακας 9: Διδακτικό προσωπικό ΔΔΕ Ιωαννίνων.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΙΑΤΡΟΣ-ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ	1
ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	1
ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	3
ΛΕΚΤΟΡΕΣ	8
ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	6
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	6
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	5
ΣΥΝΟΛΟ	30

Πίνακας 10: Διδακτικό προσωπικό ΔΔΕ Αιγαίου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	3
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	1
ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	5
ΛΕΚΤΟΡΕΣ	3
ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ ΠΔ 407/80	7
ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	3
ΕΕΔΙ.Π.	2
ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1
ΣΥΝΟΛΟ	25

Από τη σύγκριση των παραπάνω πινάκων (7-10) σημειώνεται η μεγάλη διακύμανση που παρατηρείται στον αριθμό των διδασκόντων στα ΔΔΕ, δεδομένου ότι καταγράφηκαν 63 διδάσκοντες στο ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, 47 στο ΔΔΕ Πατρών, 30 στο ΔΔΕ Ιωαννίνων και 25 στο ΔΔΕ Αιγαίου.

Πίνακας 11: Αναλογία μελών ΔΕΠ στο σύνολο των διδασκόντων στα ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων και Αιγαίου.

ΔΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ	ΜΕΛΗ ΔΕΠ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	63	26	41.27%
ΠΑΤΡΩΝ	47	38	80.85%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	30	25	83.33%
ΑΙΓΑΙΟΥ	25	12	48%

Ο παραπάνω πίνακας (11) δείχνει ποιοι από τους διδάσκοντες στα ΔΔΕ είναι μέλη ΔΕΠ. Προκύπτει ότι στη Θεσσαλονίκη μέλη ΔΕΠ είναι οι 26 από

τους 63 διδάσκοντες, στην Πάτρα οι 38 από τους 47, στα Ιωάννινα οι 25 από τους 30 και στο Αιγαίο οι 12 από τους 25 διδάσκοντες. Πρόκειται δηλαδή αντίστοιχα για ποσοστό 41.27% στη Θεσσαλονίκη, 80.85% στην Πάτρα, 83.33% στα Ιωάννινα και 48% στο Αιγαίο.

Πίνακας 12: Αναλογία διδακτόρων στο σύνολο των διδασκόντων στα ΔΔΕ Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων και Αιγαίου.

ΔΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ	ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	63	36	57.14%
ΠΑΤΡΩΝ	47	44	93.62%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	30	28	84.85%
ΑΙΓΑΙΟΥ	25	22	88%

Ένα επιπλέον στοιχείο που συνάγεται από την ερευνητική διαδικασία είναι ότι στο σύνολο των διδασκόντων στα ΔΔΕ υπάρχουν και διδάσκοντες οι οποίοι δεν είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος ειδίκευσης. Ο πίνακας (12) παρουσιάζει τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα των Οδηγών Σπουδών των ΔΔΕ. Σύμφωνα με αυτόν, στη Θεσσαλονίκη οι μισοί περίπου από τους διδάσκοντες είναι διδάκτορες, στην Πάτρα οι διδάκτορες καλύπτουν ένα ποσοστό 93.62%, στα Ιωάννινα το διδακτικό προσωπικό αποτελείται σε ποσοστό 84.85% από διδάκτορες, ενώ τέλος στο Αιγαίο οι 22 από τους 25 διδάσκοντες είναι διδάκτορες.

Ο τίτλος σπουδών των ΔΔΕ

Με το θεσμικό μετασχηματισμό του ΜΔΔΕ το 1995 (Νόμος 2327/1995), η ισχύς του τίτλου σπουδών διαφοροποιήθηκε και οι κάτοχοί του απέκτησαν όλα τα δικαιώματα των αποφοίτων τμημάτων των ΑΕΙ. Ένα σημαντικό ζήτημα όμως που σχετίζεται με τον τίτλο σπουδών των ΔΔΕ, αφορά στις προϋποθέσεις τις οποίες θα πρέπει να πληρούν οι μετεκπαιδευόμενοι για την απόκτηση του τίτλου σπουδών, οι οποίες προκύπτει ότι δεν είναι οι ίδιες σε όλα τα ΔΔΕ. Ο πίνακας που ακολουθεί καταγράφει τις διαφοροποιήσεις.

Πίνακας 13: Υποχρεώσεις μετεκπαιδευομένων για την απόκτηση του Διπλώματος στα ΔΔΕ.

ΜΔΔΕ	Θεσσαλονίκης	Πατρών	Ιωαννίνων	Κρήτης	Αιγαίου
28 μαθήματα (18 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά + 2 ελεύθερης επιλογής + 4 χωρίς εξέταση μόνο με βεβαίωση παρακολούθησης + 4 μαθήματα Διδακτικής και πρακτικών ασκήσεων)	18 μαθήματα + εκπόνηση εργασίας ερευνητικού χαρακτήρα (10 υποχρεωτικά + 8 εμβασύνσεις)	24 μαθήματα (5 υποχρεωτικά + 5 μαθήματα της κατεύθυνσης που επιλέγουν + 14 μαθήματα από οποιαδήποτε κατεύθυνση ή ομάδα) + συμμετοχή στις πρακτικές ασκήσεις	20 μαθήματα (8 υποχρεωτικά + 12 επιλεγόμενα + εργασία)	28 (10 υποχρεωτικά + 5 κατεύθυνσης + 13 επιλογής)	21 (19 υποχρεωτικά + 2 επιλογής) + 3 πρακτικές ασκήσεις με εν μέρει ανάληψη διδακτικών καθηκόντων + 1 πρακτική άσκηση με πλήρη ανάληψη διδακτικών καθηκόντων + 1 υποχρεωτικό εργαστήριο
Παράλληλη συγκέντρωση 84 διδακτικών μονάδων					Παράλληλη συγκέντρωση 86 διδακτικών μονάδων

Παρατηρώντας τον πίνακα (13) σημειώνεται ότι οι προϋποθέσεις για την απόκτηση του τίτλου σπουδών διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό μεταξύ των ΔΔΕ. Ο αριθμός των μαθημάτων που απαιτούνται για την απόκτηση του διπλώματος κυμαίνεται από 18 (στη Θεσσαλονίκη) έως 28 (στην Αθήνα και στη Κρήτη). Προκύπτει επίσης ότι υπάρχουν ΔΔΕ που εξαρτούν την χορήγηση του τίτλου σπουδών από την συγκέντρωση από τους μετεκπαιδευόμενους ενός ορισμένου αριθμού διδακτικών μονάδων.

Συγκριτική προσέγγιση των προσφερόμενων γνωστικών αντικειμένων

Για τη συγκριτική προσέγγιση των προσφερόμενων μαθημάτων ακολουθούν συγκεντρωτικοί πίνακες, οι οποίοι περιλαμβάνουν τα ποσοστά στα εκατό (%) της κάθε κατηγορίας μαθημάτων.

Πίνακας 14: Αριθμός προσφερόμενων μαθημάτων στα ΔΔΕ

ΔΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΜΑΡΑΣΛΕΙΟ	107
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	36
ΠΑΤΡΩΝ	68
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	42
ΚΡΗΤΗΣ	54
ΑΙΓΑΙΟΥ	25

Στον πίνακα (14) είναι εμφανής η μεγάλη διακύμανση του αριθμού των προσφερόμενων μαθημάτων. Το ΜΔΔΕ προσφέρει το μεγαλύτερο αριθμό μαθημάτων (107). Σε δεύτερη θέση έρχονται τα ΔΔΕ Πατρών και Κρήτης που αριθμούν αντίστοιχα 68 και 54 μαθήματα. Αξιοσημείωτο είναι το ότι το ΔΔΕ Θεσσαλονίκης προσφέρει πολύ λιγότερα σχετικά μαθήματα (36). Τέλος το ΔΔΕ Αιγαίου προσφέρει μόνο 25 μαθήματα στο πρόγραμμα σπουδών του.

Στον πίνακα (15) εμφανίζονται συγκεντρωτικά τα ποσοστά κατά κατηγορία, έτσι όπως αυτές ορίστηκαν από την παρούσα μελέτη. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί στο σύνολο των προσφερόμενων μαθημάτων.

Πίνακας 15: Προσφερόμενα μαθήματα Επιστημών Αγωγής, Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, Έρευνας και Μαθημάτων ειδικοτήτων στα ΔΔΕ.

ΔΔΕ	ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΕΡΕΥΝΑ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ
ΜΔΔΕ	58.9%	11.2%	2.8%	30.8%
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	66.7%	11.1%	13.9%	22.2%
ΠΑΤΡΩΝ	72.0%	7.4%	5.9%	13.2%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	59.5%	11.9%	7.1%	23.8%
ΚΡΗΤΗΣ	51.9%	14.8%	3.7%	31.5%
ΑΙΓΑΙΟΥ	72.0%	8.0%	8.0%	24.0%

Όπως προκύπτει οι γνωστικοί τομείς στους οποίους αποδίδουν προτεραιότητα τα ΔΔΕ είναι κατά φθίνουσα σειρά οι Επιστήμες της Αγωγής, τα μαθήματα ειδικοτήτων, η εκπαιδευτική τεχνολογία και η έρευνα. Σε όλα τα ΔΔΕ, χωρίς καμία εξαίρεση, το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος σπουδών το καταλαμβάνουν μαθήματα των Επιστημών της Αγωγής.

Εξετάζοντας την ποσοτική σχέση μεταξύ μαθημάτων ειδικοτήτων και μαθημάτων των Επιστημών της Αγωγής, παρατηρείται ότι η σχέση τους κυμαίνεται από ένα προς πέντε, για το ΔΔΕ Πατρών, μέχρι το πολύ ένα προς δύο, για το ΔΔΕ Κρήτης. Παρατηρείται λοιπόν ότι ποικίλλει η αναλογία μαθημάτων Επιστημών της Αγωγής και μαθημάτων ειδικοτήτων. Στο ΜΔΔΕ η αναλογία είναι περίπου 1 προς 2, στο ΔΔΕ Θεσσαλονίκης και στο ΔΔΕ Ιωαννίνων η σχέση είναι 1 προς 3.

Αντίστοιχο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση των ποσοστών μαθημάτων που αφιερώνεται από τα ΔΔΕ στην εκπαιδευτική τεχνολογία. Τα ΔΔΕ Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων παρέχουν περίπου το 11% του διδακτικού χρόνου στην εκπαιδευτική τεχνολογία. Το ΔΔΕ Κρήτης εμφανίζεται πιο γενναιόδωρο σε αυτόν τον γνωστικό τομέα προσφέροντας ένα 14.8% σε μαθήματα που προάγουν την εκπαιδευτική τεχνολογία. Η Πάτρα και το Αιγαίο αντίθετα αφιερώνουν το λιγότερο συγκριτικά χρόνο (7.4% και 8.0% αντίστοιχα) στην εκπαιδευτική τεχνολογία.

Προκύπτει επίσης ότι ο χρόνος που αφιερώνουν τα προγράμματα σπουδών για μαθήματα σχετικά με την έρευνα είναι ιδιαίτερα χαμηλός. Κυμαίνεται από 2.8% στο ΜΔΔΕ μέχρι 8.0 % στο Αιγαίο. Εξαιρέση αποτελεί η Θεσσαλονίκη, όπου όμως σε όλα τα εξάμηνα υπάρχει υποχρεωτικό μάθημα που ονομάζεται «ερευνητικό πρόγραμμα».

Κριτική προσέγγιση και καταληκτικές επισημάνσεις

Επιχειρώντας μια σύντομη κριτική προσέγγιση των οδηγιών σπουδών των ΔΔΕ, θα πρέπει να επισημανθεί ότι μια πρώτη παρατήρηση σχετίζεται με την προβληματική ορολογία. Οι τύποι των προσφερομένων μαθημάτων ορίζονται με πολύ διαφορετικούς τρόπους από το κάθε ΔΔΕ, με αποτέλεσμα να καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής η προσπάθεια για τη συγκριτική τους προσέγγιση. Το εύρημα επιβεβαιώνει την ήδη διατυπωμένη άποψη ότι γενικά απουσιάζει ένας ενιαίος ορίζοντας εννοιών σχετικών με τον χαρακτηρισμό των μαθημάτων, γεγονός που αντανάκλα ένα ευρύτερο πρόβλημα, το οποίο φαίνεται πως είναι συνυφασμένο με τις Επιστήμες της Εκπαίδευσης στη χώρα μας.

Η δεύτερη παρατήρηση σχετίζεται σαφώς με την ποικιλομορφία και τη διαφοροποίηση σε όλα τα επίπεδα. Παρατηρείται διαφοροποίηση ως προς τον αριθμό των μαθημάτων, αλλά και ως προς το περιεχόμενό τους. Κρίνοντας από το γεγονός ότι τα μαθήματα των επιστημών της αγωγής έχουν προτεραιότητα στο πρόγραμμα σπουδών των ΔΔΕ, μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα ΔΔΕ διατηρούν τον παραδοσιακό προσανατολισμό προς τις επιστήμες της αγωγής, ενώ ο τομέας της εκπαιδευτικής τεχνολογίας συμπεριλαμβάνεται

από όλα τα ΔΔΕ, σε διαφοροποιημένες όμως αναλογίες. Το ίδιο ισχύει και για τα μαθήματα που σχετίζονται με τη διεξαγωγή εργασιών ερευνητικού χαρακτήρα.

Διαφοροποίηση παρουσιάζουν τα ΔΔΕ και σε ό,τι αφορά στην παροχή των πρακτικών ασκήσεων στους μετεκπαιδευόμενους. Για ορισμένα ΔΔΕ οι πρακτικές ασκήσεις κρίνονται αναγκαίες και παρέχονται σε υποχρεωτική βάση, ενώ τα υπόλοιπα δεν έχουν συμπεριλάβει πρακτική άσκηση για τους μετεκπαιδευόμενους στο πρόγραμμά τους.

Ως προς τις προϋποθέσεις που ορίζει το κάθε ΔΔΕ για την απόκτηση του χορηγούμενου τίτλου σπουδών, όλα τα ΔΔΕ χωρίς καμία εξαίρεση υιοθετούν το σύστημα των επιτυχών εξετάσεων σε έναν ορισμένο αριθμό μαθημάτων, αναπαράγοντας με αυτόν τον τρόπο συστήματα που ακολουθούνται από τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Σταμέλος 1999:174-182), γεγονός που παραπέμπει στη διαπίστωση ότι η τουλάχιστον πενταετής εμπειρία των μετεκπαιδευόμενων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση φαίνεται να μην συνυπολογίζεται.

Εξάλλου, στο επίπεδο του περιεχομένου σπουδών των ΔΔΕ, διαπιστώνουμε την υλοποίηση μιας επιμορφωτικής πολιτικής που εμφανίζει διαφοροποιημένες εκφάνσεις, αντανακλώντας ότι τα ΔΔΕ αποκτούν τη φυσιογνωμία και τον προσανατολισμό που παρέχουν τα οικεία ΠΤΔΕ.

Η ανομοιομορφία που χαρακτηρίζει τα προγράμματα σπουδών των ΔΔΕ δεν αντιμετωπίζεται με κανένα τρόπο ως πρόβλημα ή έλλειψη. Είναι αποτέλεσμα της αυτονομίας των ΠΤΔΕ και ως τέτοιο, αποτελεί ένδειξη πλουραλισμού που ενδεχόμενα οδηγεί σε πιο πρωτοπόρα και καινοτόμα σχήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ένσταση όμως που θα πρέπει να κατατεθεί σχετίζεται με την ισοτιμία των διπλωμάτων που χορηγούν τα ΔΔΕ. Στο βαθμό δηλαδή που η εισαγωγή και στα έξι υπάρχοντα ΔΔΕ γίνεται με ενιαίες εξετάσεις και ίδια θέματα, στο βαθμό που οι τίτλοι σπουδών που αυτά χορηγούν είναι ισότιμοι με αυτούς των υπολοίπων και στο βαθμό που μετεκπαιδεύουν δασκάλους που εργάζονται στο ίδιο εκπαιδευτικό σύστημα, παραμένει ένα ζήτημα το κατά πόσο αυτή η σοβαρή ανομοιομορφία σε σημαντικούς άξονες (ελάχιστος αριθμός εξεταζομένων μαθημάτων, εκπόνηση εργασίας ερευνητικού χαρακτήρα, διεξαγωγή πρακτικών ασκήσεων) των προγραμμάτων σπουδών τους μπορεί να υφίσταται.

Επίσης, είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι η γενικευμένη ανομοιομορφία που σημειώνεται ως προς τον αριθμό των προσφερόμενων μαθημάτων και το περιεχόμενό τους, δεν αποτελεί σίγουρα προϊόν σχεδιασμού και συγκεκριμένης στοχοθεσίας, αλλά ενδεχομένως να πρόκειται για κατανομές μαθημάτων με κριτήριο τους διαθέσιμους διδάσκοντες στο αντίστοιχο ΠΤΔΕ και τις ειδικότητές τους, καθώς και τις γενικότερες διαθεσιμότητες σε επίπεδο χωροταξικό.

Μια ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος της σκιαγράφησης της φυσιогνωμίας των ΔΔΕ σχετίζεται σαφώς και με το αν οι διδάσκοντες είναι μέλη ΔΕΠ ή όχι. Διαπιστώθηκε ότι το διδακτικό προσωπικό των ΔΔΕ αποτελείται κατά πλειοψηφία από μέλη ΔΕΠ, όχι όμως κατ'αποκλειστικότητα, ενώ περιλαμβάνονται σε αυτό και διδάσκοντες που δεν είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος ειδίκευσης. Το εύρημα αυτό παραπέμπει σε μια σημαντική αντίφαση με τη σχετική νομοθετική πρόβλεψη, σύμφωνα με την οποία, το διδακτικό έργο στα ΔΔΕ κατανέμεται «σε μέλη ΔΕΠ και σε μέλη του λοιπού διδακτικού προσωπικού» (Νόμος 2327/1995, Κεφάλαιο Β', άρθρο 6, παρ. 2) των οικείων ΠΤΔΕ.

Καταλήγοντας, να επισημανθεί ότι πάμπολλα είναι τα ερωτήματα και οι προβληματισμοί που τίθενται τα τελευταία χρόνια και γραπτά και προφορικά σχετικά με τις τάσεις που διαμορφώνονται τελευταία και επιδρούν στη φυσιогνωμία των ΔΔΕ, στην ταυτότητα και στο προσανατολισμό τους. Ενδεχομένως να έχει κλείσει ο κύκλος τους και αυτό που χρειάζεται να είναι ο μετασχηματισμός και ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου τους, ή ενδεχομένως να μην επιδέχονται καμία αλλαγή σε επίπεδο σκοποθεσίας, δομής ή λειτουργίας. Πρόκειται σαφώς για ερωτήματα που παραμένουν ανοιχτά προς διερεύνηση και επαναπροσέγγιση από όλη την ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα.

Κρίνεται πάντως σκόπιμο να τονιστεί ότι η σκιαγράφηση της φυσιогνωμίας των ΔΔΕ που μόλις επιχειρήθηκε αποτελεί το απαραίτητο υπόστρωμα για την περαιτέρω διερεύνηση όλων των σχετικών τάσεων και προοπτικών. Διερεύνηση που καθίσταται πλέον επιτακτική, στο βαθμό που τα ΔΔΕ αποτελούν μια ιδιαίτερη περίπτωση επιμορφωτικής πολιτικής για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μια περίπτωση που -καθώς φαίνεται- αντανακλά όλα τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τρόπου διοίκησης, λήψης αποφάσεων και άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Βιβλιογραφία

- Δακοπούλου, Α. (2004) *Πολιτικές Επιμόρφωσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Η περίπτωση των Διδασκαλείων Δημοτικής Εκπαίδευσης (1995-2003)*. Διδακτορική Διατριβή. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Giddens, A. (1981) *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. London: MacMillan.
- Giddens, A. (1984) *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Markoff, J., Shapiro, G. & Weitman, S.R. (1974) Towards the Integration of Content Analysis and General Methodology. In Markoff, J., Shapiro, G. & Weitman, S.R.(Eds), *Sociological Methodology*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Νόμος 2327/1995 «Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 156-31/7/1995).

- Οδηγός σπουδών Ακαδημαϊκού Έτους 2001-2002 Γενικής Μετεκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΠΤΔΕ της Σχολής Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Οδηγός σπουδών Ακαδημαϊκού Έτους 2001-2002 Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης «Αλέξανδρος Δελμούζος» του ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- Οδηγός σπουδών Ακαδημαϊκού Έτους 2001-2002 Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης «Δημήτρης Γληνός» του ΠΤΔΕ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Οδηγός σπουδών Ακαδημαϊκού Έτους 2001-2002 Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης «Ευάγγελος Παπανούτσος» του ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών.
- Οδηγός σπουδών Ακαδημαϊκού Έτους 2001-2002 Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης «Μαρία Αμαριώτου» του ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Οδηγός σπουδών Πανεπιστημιακού Έτους 2001-2002 Γενικής Μετεκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής ΜΔΔΕ.
- Σταμέλος, Γ. (1999) *Τα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Καταβολές, Παρούσα Κατάσταση, Προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.